

## Redactioneel

Het artikel van Joke Dame neemt in dit nummer van *KRISIS* een unieke plaats in omdat het géén politiek filosofisch onderwerp behandelt. Zij tracht Kristeva's onderscheid tussen feno- en geno-tekst aan te wenden voor de interpretatie van Berio's *Sequenza III*, in de uitvoering van Cathy Berberian. In navolging van Roland Barthes hanteert zij de termen geno- en fenozang. Terwijl de laatste de expressieve, representerende elementen van de zang omvat, duidt de eerste op de daar onder gelegen materiële eigenschappen van de stem en de taal. Volgens Dame zou *Sequenza III* opgevat kunnen worden als een compositie die, als fenozang, genozang tot inhoud heeft.

De overige artikelen hebben een meer politiek filosofisch karakter. In een historisch overzicht beschrijft Kees Bakker hoe in het Europa van de late 19e eeuw een vernieuwingsbeweging opkwam, die de saaie bourgeois maatschappij probeerde te ontvluchten dan wel te vernietigen. Hoewel oorspronkelijk zuiver negatief in hun idealen, vonden deze vernieuwers uiteindelijk hun thuis in het socialisme, dat door hun komst wezenlijk van karakter veranderde. Daardoor ontstond er een felle concurrentiestrijd tussen de 'oude' en de 'nieuwe' socialisten, met als inzet de leiding over het proletariaat.

In het daarop volgende artikel gaan Pieter Hilhorst en Richard Wouters in op de vraag welke rol toegekend moet worden aan 'authenticiteit' in de politiek. Aan de hand van een aantal voorbeelden uit de Haagse politiek en uit de Nijmeegse kraakbeweging betogen zij dat authenticiteit en politiek elkaar slecht verdragen. Daarom stellen zij voor de politiek als vorm van theater te begrijpen, waarin de acteurs niet beoordeeld worden op hun subjectieve gevoelens, maar op hun vermogen om hun rol geloofwaardig te spelen.

Na deze artikelen vindt u de column, ditmaal een vertaling van een provocerend artikel van Richard Rorty. Hij betoogt dat wanneer Heidegger ooit Sarah Mandelbaum tegen het lijf was gelopen, dit voor zijn politieke stellingname heel veel zou hebben uitgemaakt, voor zijn filosofische stellingname daarentegen niets.

Het thema-gedeelte is gewijd aan de Braziliaans-Amerikaanse filosoof *Roberto Mangabeira Unger*. In diens boek *Politics. A Work under Construction* schetst hij een radicaal alternatief voor de sociaal-democratie, die tegenwoordig door velen juist wordt gezien als de voltooiing van het links-liberaal-modernistische project. Ungers werk vormt inspirerende kost voor een ieder die zich ergert aan het huidige gedrang in het politieke midden en die gelooft dat politiek meer kan zijn dan een routineus gevecht om marginale economische herverdeling, maar die zelf deson-

danks niet over een goed alternatief beschikt. Reden voor *KRISIS* om in een viertal stukken aandacht te besteden aan zijn ideeën. Afgezien van het eerste artikel betreft het hier gereviseerde lezingen, die tijdens een aan Unger gewijde conferentie van de *Stichting Wijsgerig Onderzoek Nederland* (SWON) in september 1989 gehouden zijn.

Het thema-gedeelte wordt geopend door Veit-Michael Bader, die een systematisch overzicht geeft van Ungers politieke theorie en programma, waarbij diens belangrijkste stellingen en begrippen de revue passeren. Dit artikel biedt de benodigde achtergrondinformatie voor de drie daarop volgende artikelen. Daarin wordt vooral de praktisch-normatieve kant van Ungers werk kritisch onder de loupe genomen. Zo zet Pieter Pekelharing vraagtekens bij het Hongaarse ideaal van 'empowerment', en vraagt hij aandacht voor deugden als zachtaardigheid en vriendelijkheid, die bij Unger te weinig waardering zouden krijgen. Bovendien benadrukt Pekelharing de waarde van het pluralisme, waarbij het volgens hem gaat om het handhaven van een precair evenwicht tussen te veel en te weinig politiek. In verband met deze kwestie gaat hij in op het belang van het onderscheid tussen privé en openbaar.

In het volgende artikel betoogt Lolle Nauta dat Unger, net als de traditionele emancipatie-theorieën die hij bekritiseert, te weinig het probleem van de ongelijke verdeling van cultureel kapitaal onderkent. Een filosofische antropologie als die van Unger gaat over wat alle mensen bindt, en vormt daarom geen goede theorie om te conceptualiseren wat hen onderling scheidt. Met name de culturele mogelijkheden om ieders vrijheid feitelijk te realiseren zijn maatschappelijk ongelijk verdeeld. Elke emancipatie-theorie die aan deze kwestie geen aandacht besteedt, loopt, aldus Nauta, het gevaar nieuwe heerschappij-verhoudingen onzichtbaar te maken.

Tsjalling Swierstra plaatst in het laatste artikel van dit thema-gedeelte Unger vooral in de 'traditie' van het postmetafysische denken, waarin niet 'noodzakelijkheid' maar 'contingentie' het toverwoord is. Hij zet vervolgens vraagtekens bij de absolute waarde, die Unger aan Vrijheid toekent. Deze Vrijheid vertegenwoordigt nog een metafysisch moment in de theorie van Unger, wat een aantal negatieve gevolgen met zich meebrengt.

Tenslotte recensies van *Een velijnen blad* van Cornelis Verhoeven, *Parrèsia. Vrijmoedig spreken en waarheid* van Michel Foucault, *Van theologische naar mystieke metafysica* van Herman Berger en *Opstellen over smaak, habitus en het veldbegrip* van Pierre Bourdieu.

Dan willen we onze abonnee's nog wijzen op de acceptgiro die zij in dit nummer vinden. Daarmee kunnen zij zich intekenen op de tweede uitgave van de werkgroep KRISIS-onderzoek; meer hierover in de rubriek 'Mededelingen'.